

Crkva i obitelj u promicanju zaštite života

Tonči Matulić*

matulict@kbf.hr

<https://orcid.org/0000-0003-3419-9938>

Ante Bekavac*

antebekavac@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7321-3136>

<https://doi.org/10.31192/np.18.1.10>

UDK: 173:272

27-45

Pregledni članak / Review

Primljeno: 18. studenog 2019.

Prihvaćeno: 9. siječnja 2020.

Autori u radu iznose analitičko-povijesni pregled zauzimanja Crkve i obitelji u promicanju i zaštiti života. Najprije navode Drugi vatikanski koncil kao izvor koji je dao snažne poticanje za promicanje dostojanstva braka i obitelji i za zaštitu ljudskoga života. U nastavku predstavljaju, a na tragu koncilskih smjernica, nauk postkoncilskih papa sve do naših dana koji su se snažno zauzimali za zaštitu ljudskoga života od začeca do prirodne smrti te za promicanje i očuvanje dostojanstva braka i obitelji, promičući istovremeno vrijednosti koje iz toga proistječu. Ljudski život nepovrediva je vrijednost budući da u kršćanskom razumijevanju čovjeka njegova svetost i dužnost zaštite proizlaze iz činjenice da je stvoren na Božju sliku i priliku (usp. Post 1, 27). Bog je čovjeka stvorio slobodna i pozvao ga je na suradnički odnos u svijetu. Taj odnos upravo je poziv na odgovornost prema ljudskom životu pojedincima i ustanovama koje su dužne štiti i promicati ljudski život.

Autori, stoga, u radu ističu važnost navještaja kršćanske vizije braka i obitelji povezane s prenošenjem i zaštitom ljudskog života u crkvenome pastoralnom djelovanju. Naglašavaju da Crkva kao brižna majka u svijest doziva temeljnu istinu o pozivu i poslanju obitelji kao svetištu života, upravo kao istinskome izvoru iz kojega se rađa život i kao školi potpunije čovječnosti. Poziv Crkve i obitelji u suvremenom svijetu jest promicanje kulture života, svetosti i nepovredivosti ljudskoga života u svim njegovim fazama razvoja. Iako je Crkva svjesna brojnih opasnosti koje danas prijete ljudskome životu, ona ipak ne prestaje buditi nadu i pozivati sve na odgovornost u promicanju i zaštiti ljudskog života.

Ključne riječi: brak, Crkva, kultura smrti, kultura života, ljudski život, ljudsko dostojanstvo, obitelj, svetost života.

* Prof. dr. sc. Tonči Matulić, Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet, Vlaška, 38, pp 432, HR-10000 Zagreb.

** Dr. sc. Ante Bekavac, Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet, Vlaška, 38, pp 432, HR-10000 Zagreb.

Uvodna promišljanja

Možda nam se čini već pomalo dosadnim ponavljanje tema i sadržaja o ulozi i poslanju Crkve, kao velike Božje obitelji, i obitelji, kao male kućne Crkve, u promicanju zaštite ljudskoga života.¹ To može biti samo prvi i jedan krajnje površan dojam u uvjetima i okolnostima ne samo suvremenih dobro poznatih masovnih napada na ljudske nevine živote, nego još i više u kontekstu često potihog djelujućega suvremenoga transhumanističkog pokreta koji pomoću takozvane konvergencije najnaprednijih suvremenih tehnologija – kao nanotehnologije (N), biotehnologije (B), informacijske tehnologije (I) i kognitivne tehnologije (C), koje skraćeno daju zajednički akronim *NBIC*, a manipulirajući svaka svojim osnovnim elementom, tj. bajtom, atomom, neuronom i genom, koji opet skraćeno daju zajednički akronim *BANG* – ide se za tim da se pomoću tih tehnologija i manipulacijom spomenutih elemenata stvori jedno više nego ljudsko biće, upravo transhumano biće.²

Naša premisa, odnosno preokupacija, nije samo zaštita ljudskoga bića u njegovu nastanku i dostojanstvu rađanja, a u kontekstu današnjih već ostvarenih zahtjeva za ozakonjenjem metoda i tehnika medicinski potpomognute oplodnje, niti samo zaštita već začetoga života u utrobi majke, a u kontekstu današnjih već ostvarenih zahtjeva za ozakonjenjem namjernoga pobačaja, niti zaštita ljudskoga života u terminalnoj fazi s izrazito lošim predviđanjem, a u kontekstu danas već u nekim zemljama ostvarenih zahtjeva za ozakonjenjem aktivne eutanazije i liječnički asistiranoga samoubojstva. Naša je premisa mnogo šira i podrazumijeva cijeli kompleks današnje znanstveno-tehničke civilizacije koja pogoduje stvaranju novih, podmuklijih i problematičnijih pristupa životu i zahvata u život, podjednako biljni, životinjski i ljudski život, smjerajući – barem kad je posrijedi čovjek – nadilaženju ljudskoga u *transhumano*, *posthumano* ili *nadhumano* stanje. Što god to faktički značilo, u pravilu to moralno znači grubu povredu ljudskoga dostojanstva, a nerijetko i same ljudske naravi.

¹ Usp. Josef SPINDELBOECK, *The Catholic Church and the Sanctity of Human Life* (17.08.2010), www.spindelboeck.net, 1-19, (23.08.2019); Michael G. LAWLER, *Marriage and the Catholic Church. Disputed Questions*, A Michael Glazier Book, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 2002, 1-26, 43-65; Jean LAFFITTE, *Pape i obitelj. Od Casti connubii do Familiaris consortio, Communio*, 41 (2015), 122, 29-40; Josip GRBAC, *Sudbina crkvenog nauka o obitelji i svijetu naglih migracijskih i kulturoloških promjena, Riječki teološki časopis*, 14 (2006) 2, 439-458; Aldegonde BRENNINKMEIJER-WERHAHN, Klaus DEMMER (ur.), *Close to our Hearts. Personal Reflection on Marriage*, Beč, LitVerlag, 2013.

² Usp. Ronald COLE TURNER (ur.), *Transhumanism and Transcendence Christian Hope in Age of Technological Enhancement*, Washington, Georgetown University Press, 2011; Calvin MERCER, Tracy J. TROTHEN (ur.), *Religion and Transhumanism. The Unknown Future of Human Enhancement*, Santa Barbara, Praeger, 2015; ACADEMIE CATHOLIQUE DE FRANCE, *L'homme augmenté conduit-il au transhumanisme?*, Pariz, Parole et Silence, 2016; Thierry MAGNIN, *Penser l'humain au temps de l'homme augmenté. Face aux défis du transhumanisme*, Pariz, Albin Michel, 2017.

1. Crkveno i obiteljsko zauzimanje za promicanje zaštite života

Vrijedno je prisjetiti se izjave Drugoga vatikanskog koncila u Pastoralnoj konstituciji *Gaudium et spes* o Crkvi u suvremenom svijetu u kontekstu *de reverentia erga personam humanam*:

»Koncil snažno naglašuje poštivanje čovjeka, i to tako da pojedinci moraju smatrati bližnjega – ne izuzevši nikoga – kao drugoga samoga sebe, vodeći u prvom redu računa o njegovu životu i o nužnim sredstvima za dostojan život (usp. Jak 2, 15-16)« (GS 27).³

U nastavku Koncil proročki izjavljuje:

»Posebice nas u naše dane sili obveza da budemo bližnji baš svakom čovjeku i da mu, kad se s njime susretnemo, djelotvorno budemo na usluzi; od sviju napuštenu staricu, nepravedno prezrenomu stranom radniku, izbjeglici, djetetu rođenom iz nezakonite veze koje nezasluzeno trpi zbog grijeha koji nije ono počinilo, gladnomu koji nam je prodrmao savjest« (GS 27).

I dalje:

»Osim toga, što god se protivi samom životu – kao što su svakovrsna ubojstva, genocidi, pobačaj, eutanazija te također samovoljno samoubojstvo; sve što nanosi nasilje nepovredivosti ljudske osobe, kao što su sakaćenja, tjelesna i moralna mučenja, psihološke prisile; sve što vrijeđa ljudsko dostojanstvo, kao što su neljudski uvjeti života, proizvoljna uhićenja, deportacije, ropstvo, prostitucija, trgovanje bijelim robljem i mladima; zatim nedostojni uvjeti rada, u kojima se s radnicima ne postupa kao sa slobodnim i odgovornim osobama, nego kao s pukim sredstvima zarade – sve to i drugo tome slično zasigurno su sramotna djela. I dok truju ljudsku civilizaciju, ta djela u najvećoj mjeri proturječe Stvoriteljevoj časti te više kaljaju one koji se tako ponašaju negoli one koji tu nepravdu trpe« (GS 27).

Koncilaska vizija poštivanja i zaštite ljudskoga života i ljudske osobe cjelovita je i sveobuhvatna. Ne zaustavlja se samo na dva ili tri (bio)etička problema, nego na temelju evanđeoske zapovijedi ljubavi prema bližnjemu poziva i potiče Crkvu i sve ljude dobre volje na aktivno zauzimanje u poštivanju i zaštiti ljudskoga života u svim njegovim razvojnim stadijima od začeca do prirodne smrti, u svim tragičnim egzistencijalnim stanjima, kao i u svim društveno-povijesnim i političkim okolnostima.

Ove koncilске izjave koje se tiču svih valja upotpuniti i onima koje se konkretno tiču bračne i obiteljske zajednice. U tom smislu Koncil malo dalje u istoj konstituciji izjavljuje:

³ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7.XII.1965), u: *Dokumenti*, VII. popravljeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2008, (dalje GS).

»Koncilu je poznato da supruzi, u želji za skladnim uređenjem bračnog života, često mogu biti sprječavani nekim današnjim uvjetima života i naći se u okolnostima u kojima se – barem privremeno – ne može povećati broj djece niti se može bez teškoća sačuvati vjerno njegovanje ljubavi i puno zajedništvo života« (GS 51).

Demografski slom Hrvatske nedvosmisleno otkriva teške poremećaje koji presudno utječu na supružnike u njihovu odlučivanju o broju djece, a treba također primijetiti da suvremeni stilovi života i medijski oblikovani mentaliteti ne pogoduju baš njegovanju vjerne bračne ljubavi i stalnosti zajedničkoga bračnog života. Posrijedi nije samo problem društveno-ekonomskih uvjetovanosti, nego i nedostatak volje i odvažnosti supružnika na rađanje većega broja djece. Ne smijemo previdjeti i prešutjeti probleme bračne nevjere, bračne rastave te zasnivanje novih bračnih zajednica s kojima se sve češće susrećemo i na našim hrvatskim prostorima. Dobro nam je poznato, kako izjavljuje Koncil, da

»ima onih koji se usuđuju nuditi nečasna rješenja tih problema, štoviše, koji ne prežu ni pred ubojstvom. No Crkva podsjeća da ne može biti pravog proturječja između božanskih zakona o prenošenju života i njegovanju prave bračne ljubavi« (GS 51).

Te odmah zatim nastavlja:

»Bog, Gospodar života, ljudima je, naime, povjerio uzvišenu službu čuvanja života koju valja vršiti na način dostojan čovjeka. Stoga već od začeca treba najbrižljivije štiti život; pobačaj i čedomorstvo neizrecivi su zločini« (GS 51).

Prema tome, nema ni govora o tome da se zahtjevi božanskoga zakona, što ga je Bog u samome činu stvaranja upisao u čovjekovo srce, odnosno savjest kao *lumen insitum*, a prema nauku Koncila: »Čovjek, naime, ima u svome srcu od Boga upisani zakon: sámo je njegovo dostojanstvo u pokoravanju tomu zakonu, i po njemu će on biti suđen (usp. Rim 2, 14-16)« (GS 16), dakle da su zahtjevi božanskoga zakona što ih čovjek otkriva u svome srcu kao zahtjeve svoga nepovredivoga dostojanstva i naravi u suprotnosti sa zahtjevima bračne ljubavi, prenošenja ljudskoga života i njegove zaštite od začeca do prirodne smrti. Kao što istina ne može proturječiti istini, tako ni zahtjevi božanskoga zakona ne mogu proturječiti zahtjevima moralnoga zakona, budući da im je jedan te isti izvor i temelj – Gospodin Bog, jedini Gospodar života i smrti: »Ja usmrćujem i oživljujem« (Pnz 32, 39). U tom smislu, Koncil dalje govori:

»Kada je, dakle, riječ o usklađivanju bračne ljubavi s odgovornim prenošenjem života, moralni značaj postupanja ne ovisi samo o iskrenoj nakani i o procjeni motiva, nego mora biti određen prema objektivnim kriterijima koji se uzimaju iz naravi osobe i njezinih čina« (GS 51).

2. Odgovornost prema ljudskom životu

Prenošenje ljudskoga života nije izručeno samovolji, nego odgovornosti supružnika. Isto vrijedi za poštivanje i zaštitu ljudskoga života. Ljudski život u svim svojim razvojnim fazama i stanjima nije izručen čovjekovoj samovolji, nego je povjeren onome najeminentnijem ljudskom u čovjeku, a to je prava odgovorna sloboda za koju Koncil kaže da je

»izniman znak božanske slike u čovjeku. Bog je, naime, htio čovjeka prepustiti rukama njegove vlastite odluke (usp. Sir 15, 14), tako da iz vlastite pobude traga za svojim Stvoriteljem te da, prianjajući uz njega, slobodno prispije do potpuna i blažena savršenstva. Dostojanstvo čovjeka, dakle, zahtijeva da postupa prema svjesnom i slobodnom izboru, to jest osobno iznutra potaknut i vođen, a ne prema unutrašnjem slijepom nagonu ili pukome vanjskom pritisku« (GS 17).

U pravome moralnom životu nema mjesta onome nutarnjemu puko nagonskome i samovoljnome niti ima mjesta vanjskim pritiscima i masovnim sugestijama. Čovjek kao osoba stvorena na sliku Božju pozvan je na odgovornu slobodu u pogledu prenošenja, poštivanja i zaštite ljudskoga života.

Smisao i značenje odgovorne slobode čovjeka općenito i supružnika posebno Crkva je nastavila produbljivati i rasvijetljivati i nakon koncila sve do naših dana. Sveti Pavao VI. je izjavio da »je prenošenje ljudskoga života prevažna zadaća. Po njoj su bračni drugovi slobodni i odgovorni suradnici Boga Stvoritelja« (HV 1).⁴ Prema tome, svako samovoljno ponašanje nije dopušteno.

Pošto je 1973. godine ozakonjen namjerni pobačaj na zahtjev žene sve do sedmoga tjedna trudnoće, a nakon sudskoga procesa na Vrhovnome sudu SAD-a i njegove krajnje kontroverzne odluke, Crkva je izjavila »da je potpuno svjesna da u njenu službu spada obrana čovjeka protiv svega što ga može uništiti ili obeščastiti te ne može šutke zaobići pitanje (namjernoga pobačaja)« (DAP 1).⁵ Osim toga,

»crkvena je predaja uvijek naučavala da se ljudski život mora štiti i unaprjeđivati na samome početku i u različitim stadijima njegova razvoja. Crkva je već od najranijeg vremena, kad je došla u sukob s grčkim i rimskim običajima, ustrajno tvrdila da se kršćanski moral u [pitanju pobačaja, *op.a.*] silno razilazi od njihovoga« (DAP 6).

Razlike između svjetovnih i crkvenih stavova na moralnome području ponovno se u naše vrijeme uočavaju i zaoštravaju. Nije samo riječ o lošim aspektima povijesnoga procesa sekularizacije, nego i o nijekanju mogućnosti spoznaje

⁴ PAVAO VI., *Humane vitae – Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda* (25.VII.1968), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, ²1997.

⁵ KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *De abortu procurato. Izjava o namjernome pobačaju* (18.XI.1974), 1 (dalje DAP), u: Valentin POZAIĆ, *Život prije rođenja. Etičko moralni vidici*, Zagreb, FTI, 1990, 176.

objektivne istine, što onda uvjetuje određene relativističke pristupe na antropološkom i bioetičkom području.

Takvi se relativistički pristupi onda ušuljaju u državne zakone koji sa svoje strane podržavaju i raspiruju »neku vrst zavjere protiv života«, kako je to izrazio sveti Ivan Pavao II. u enciklici *Evangelium vitae – Evandjelje života* o vrijednosti i nepovredivosti ljudskoga života.⁶ Zavjera protiv života poprima obilježja svojevrsne »kulture smrti« koja se promiče i nameće pomoću posebnih državnih politika i zakona, međunarodnih organizacija i njihovih specijalnih zdravstvenih i demografskih programa.⁷

Te su činjenice pojačale i intenzivirale glas Crkve u obrani i zaštiti ljudskoga života. Nakon što je Sabor SRH 1978. godine donio Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece, biskupi bivše države su 26. rujna 1979. godine objavili pastirsko pismo o zaštiti nerođene djece »Uzvišenost i radost života« u kojemu se, između ostaloga, izjavljuje:

»Poput Isusa Krista, i Crkva u svom zauzimanju za čovjeka nastupa djelom i riječju, jer je čovjeku potrebna i djelotvorna pomoć i svjetlo istine. Stoga Crkva, prije svega, želi pronaći uspješne načine kako bi se pomoglo roditeljima u njihovom teškom pozivu, ali i daru rađanja i odgajanja djece.«⁸

Odmah zatim biskupi:

»Pastoralno djelovanje Crkve traži da se mnogo veća briga i skrb posvete obiteljima, osobito onima koje se nalaze u krizama i teškoćama. (...). Riječ Crkve bit će uvjerljiva onda, kad bude istovremeno popraćena djelima. Doduše, mogućnosti Crkve poprilično su ograničene, ali ipak nisu iscrpljene do kraja«,⁹

realistično su naveli biskupi bivše države.

»Današnjim teškoćama Crkva je izazvana da svoju nauku o spolnosti, braku, obitelji i njihovoj prokreativnoj dimenziji još više produbi i bolje objasni u svjetlu Evandjelja. Ona će trajno i neumorno iznositi kršćanski stav prema životu i pobačaju na svim svojim razinama: od službenog učiteljstva Crkve, preko propovjednika, ispovjednika i vjeroučitelja do osobnog svjedočenja zadnjeg vjernika.«¹⁰

⁶ Usp. IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae – Evandjelje života. Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskoga života* (25.III.1995), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1995, 12 (dalje EV).

⁷ Usp. isto.

⁸ BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Uzvišenost i radost života* (26.IX.1979), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1979, 26.

⁹ Isto, 26.

¹⁰ Isto, 27.

3. Sveti Ivan Pavao II. o dostojanstvu obitelji i zaštiti ljudskoga života

Ne samo produbljivanje i objašnjavanje, nego promicanje i naviještanje kršćanske vizije braka i obitelji i s njima povezanog prenošenja i zaštite ljudskoga života nastavilo se naročito za vrijeme pontifikata pape svetoga Ivana Pavla II., ali i nakon njega.¹¹ Svjedočanstvo toga su biskupska sinoda 1980. godine posvećena zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu i apostolska – postsinodalna – pobudnica *Familiaris consortio* – Obiteljska zajednica iz 1981. godine u kojoj Ivan Pavao II. prenosi sažetke sinodskih poruka, promišljanja i crkvenoga nauka. U trećemu dijelu pobudnice papa predstavlja četiri glavne zadaće kršćanske obitelji: stvaranje zajednice osoba; služenje životu; sudjelovanje u razvoju društva; sudjelovanje u životu i poslanju Crkve.

U rasvjetljavanju zadaće služenja životu papa piše da je:

»temeljni cilj obitelji služenje životu; to je ostvarenje u povijesti Božjega blagoslova iskazanog u početku, a ostvaruje se prenošenjem Božje slike od čovjeka na čovjeka u činu rađanja« (FC 28).¹²

Imajući pred očima brojen izazove i prijetnje, sv. Ivan Pavao II. nastavlja:

»Crkva je pozvana da svima iznova, življim i čvršćim uvjerenjem, očituje svoju odlučnost da promiče ljudski život svim sredstvima i da ga brani protiv svake prijetnje, u bilo kakvim uvjetima ili u bilo kojem stadiju da se nalazi« (FC 29).

Crkva je i na području bračnoga života učiteljica i majka.

»Kao učiteljica, ona neumorno navješćuje moralnu zapovijed koja vodi prema odgovornom prenošenju života. (...) Kao majka, Crkva se približava mnogim bračnim drugovima koji se nalaze u teškoći s obzirom na to važno pitanje moralnog života: dobro joj je poznat njihov položaj, često veoma mučan, a katkada otežan svakovrsnim ne samo individualnim već i društvenim teškoćama« (FC 33).

No, svemu tome usprkos,

»Crkva je, nema sumnje, uvjeren da ne može biti prave proturječnosti između božanskoga zakona o prenošenju života i onoga koji zahtijeva da se unaprjeđuje istinska bračna ljubav« (FC 33; GS 51).

¹¹ Opširno o doprinosu sv. Ivana Pavla II. na planu zaštite i promicanja ljudskoga života v. Tonči MATULIĆ, Ivan Pavao II. i bioetika. Teološka analiza civilizacije u bioetičkom ozračju, u: Ines SABOTIĆ, Željko TANJIĆ, Gordan ČRPIĆ (ur.), *Ivan Pavao II. Poslanje i djelovanje. Zbornik radova – Promišljanja hrvatskih znanstvenika*, Zagreb, Glas Koncila – Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije, 2007, 209-235; Richard M. HOGAN, John M. LeVOIR, Pope John Paul II on Love, Sexuality, Marriage, and Family, u: Charles E. CURRAN, Julie HANLON RUBIO (ur.), *Marriage, Readings in Moral Theology*, br. 15, New York – Mahwah, Paulist Press, 2009, 78-91.

¹² IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio* – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu (22.11.1981), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, ²1997, (dalje FC).

Tako se Crkva i obitelj, crkvena zajednica i obiteljska zajednica nalaze na zajedničkom putu promicanja i zaštite ljudskoga života u svim njegovim razvojnim stadijima i životnim okolnostima. Taj savez, možemo reći biblijskih i eshatoloških razmjera, između Crkve i obitelji u zaštiti i promicanju ljudskoga života sv. Ivan Pavao II. je ponovno cjelovito i temeljito predstavio u već spomenutoj enciklici *Evangelium vitae – Evandjelje života*.¹³ No, godinu dana prije objavljivanja ove važne i proročke enciklike, isti je papa 1. veljače 1994. godine apostolskim pismom u obliku motu proprio *Vitae mysterium* ustanovio Papinsku akademiju za život¹⁴ kao specijalizirani vatikanski dikasterij koji je najviše crkveno bioetičko tijelo ili ustanovu koja neposredno, kompetentno i interdisciplinarno proučava suvremene bioetičke izazove iz katoličke perspektive. U spomenutom apostolskom pismu papa je izjavio:

»Crkva, koja je po Kristovom poslanju dužna rasvjetljivati savjesti ljudi o moralnim zahtjevima koji izbijaju iz ljudske naravi, a nakon što se upoznala s rezultatima istraživanja i tehnikama, želi iznijeti snagom svoga evandeoskoga poslanja i svoje apostolske zadaće moralni nauk koji je primjeren dostojanstvu osobe i njezinom cjelovitom poslanju, izlažući kriterije za moralno prosuđivanje o primjenama znanstvenih i tehničkih istraživanja, posebice s obzirom na ljudski život.«¹⁵

Da je posrijedi ustanova eminentno bioetičkoga karaktera potvrđuje ova Papina izjava:

»U majčinskom i velikodušnom dočekivanju svakoga ljudskog života, napose onog nekakog ili bolesnog, Crkva danas živi temeljnu vrijednost svog poslanja koje je to potrebnije što 'kultura smrti' više uzima maha« (CL 38).¹⁶

Ekspertni bioetički karakter Papinske akademije za život potvrđuje i papina nakana da se u njezin rad i poslanje intenzivnije uključe Kristovi vjernici laici koji kao stručnjaci na različitim znanstvenim i društvenim područjima mogu i trebaju doprinijeti promicanju zaštite ljudskoga života, osobito kad je ranjiv i nezaštićen. Smisao toga pronalazimo u izjavi već ranije objavljenoj u enciklici posvećenoj vjernicima laicima:

»Vjernici laici koji su s raznih naslova i u različitom stupnju uključeni u znanost i tehniku, kao i u područja medicine, socijalne skrbi, zakonodavstva ili ekonomije moraju hrabro prihvatiti 'izazove' proizašle iz novih bioetičkih problema.

¹³ Opširnije o tome v. Tonči MATULIĆ, Ljudski život – ugrožena vrednota, *Bogoslovska smotra*, 71 (2001) 2-3, 429-435.

¹⁴ Usp. Ivan Pavao II., *Lettera Apostolica in forma di motu proprio »Vitae mysterium«*, (11. II.1994), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1994.

¹⁵ Izjava je u cijelosti preuzeta iz: KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Donum vitae – Dar života. Naputak o poštivanju ljudskog života u nastanku i o dostojanstvu rađanja. Odgovor na neka aktualna pitanja*, (22.II.1987), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1987, Uvod, 1.

¹⁶ Izjava je u cijelosti preuzeta iz: IVAN PAVAO II., *Christifideles laici – Vjernici laici, Apostolska pobudnica o pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu*, (30.XII.1988), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1990, (dalje CL).

(...). Imajući u vidu te moralne 'izazove' što upravo proizlaze iz nove i goleme tehnološke moći dovodeći u opasnost ne samo temeljna prava ljudi nego i samu biološku bit ljudske vrste, od najveće je važnosti da laici kršćani – uz pomoć cijele Crkve – na svoja leđa preuzmu teret vraćanja kulture načelima autentičnog humanizma, kako bi promicanje i obrana čovjeka mogli naći dinamičan i siguran temelj u samoj njegovoj biti, u onoj biti koju je propovijedanje evanđelja otkrilo ljudima« (CL 38).

Već se ovdje naslućuju suvremeni problemi koje je sv. Ivan Pavao II. imenovao sintagmom »kultura smrti«. Nju je temeljito predstavio upravo u prije spomenutoj enciklici *Evangelium vitae*. Prema njegovoj viziji kultura smrti¹⁷ je nošena individualističkim, materijalističkim i antisolidarističkim mentalitetom koji se usuđuje ne samo negirati pravo na život nerođenima, nego i sam ljudski život. Takozvana kultura smrti zarobljena je strukturama grijeha koje se očituju u svojevrstnoj zavjeri protiv života, a njezine uzroke papa prepoznaje u nekoliko glavnih čimbenika koji obilježavaju postmodernu društvo. To su pervertirana ideja ljudske slobode,¹⁸ pomračenje smisla Boga i čovjeka¹⁹ i na koncu širenje praktičnoga materijalizma.²⁰ Ovi čimbenici, svaki na svoj način, doprinose stvaranju općega ozračja, to jest prave *urote* protiv ljudskoga života, prihvaćajući olako određene stavove i ponašanja protivna dostojanstvu ljudskoga života,²¹ a koji se čak na međunarodnoj razini pojavljuju u obliku znanstvenih i sustavno programiranih prijetnji ljudskome životu.²²

Jedini primjereni odgovor Crkve i obitelji na kulturu smrti je zauzimanje za i promicanje kulture života,²³ koja se temelji i izgrađuje na Kristovu evanđelju i koja promiče viziju cjelovitoga humanizma. Sveti Ivan Pavao II. je neumoljiv u dramatičnome opisu stanja suvremene kulture, kao i u ponudi oslobođenja i izbavljenja iz takvoga stanja.

»To obzorje svjetla i tame sve nas mora učiniti svjesnima da se nalazimo pred golemim i dramatičnim sukobom između dobra i zla, između smrti i života, između 'kulture smrti' i 'kulture života'. Nalazimo se ne samo 'ispred', nego nužno 'usred' tog sukoba; svi smo uključeni i svi smo sudionici s neizbježnom odgovornošću da se bezuvjetno odlučimo u korist života« (EV 28).

Odgovor Crkve na svaku pa i takvu prijetnju uvijek je jedan i jedinstven.

¹⁷ Poblize pojmovno i sadržajno tumačenje sintagme *kultura smrti* v. Gonzalo MIRANDA, »Cultura della morte«. Analisi di un concetto e di un dramma, u: PONTIFICIA ACCADEMIA PER LA VITA, *Commento interdisciplinare alla Evangelium vitae*, [Ramon LUCAS LUCAS, Elio SGRECCIA (ur.)], Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 1997, 225-243.

¹⁸ Usp. EV, 18-19.

¹⁹ Usp. EV, 21-22.

²⁰ Usp. EV, 23.

²¹ Usp. EV, 4, 11.

²² Usp. EV, 17.

²³ Usp. EV, 6; 21; 28; 50; 77; 78; 82; 87; 97; 100.

»Pred bezbrojnim i velikim prijetnjama životu prisutnim u suvremenom svijetu, mogli bismo ostati svladani osjećajem nesavladive nemoći: dobro neće nikad moći imati moć svladati zlo! To je trenutak u kojem je narod Božji, i u njemu svaki od nas, pozvan ponizno i hrabro ispovjediti vlastitu vjeru u Isusa Krista 'Riječ života' (1 Iv 1, 1). Evanđelje života nije neko jednostavno razmišljanje, makar izvorno ili duboko, o ljudskom životu; niti je zapovijed određena da osvijesti savjest i izazove značajne promjene u društvu; još manje je iluzorno obećanje bolje budućnosti. Evanđelje života je konkretna i osobna stvarnost, jer se sastoji u naviještanju same Isusove osobe. (...) Dakle, iz riječi, djela i same Isusove osobe, čovjeku je dana mogućnost da 'upozna' potpunu istinu glede vrijednosti ljudskog života« (EV 29).

Ovim opisom sveti Ivan Pavao II. je zapravo zaniijekao mogućnost da kršćansko promicanje i zauzimanje za zaštitu ljudskoga života od začeca do prirodne smrti postane ideologija. Ono uvijek podrazumijeva osobno svjedočenje Evanđelja života. Ono je uvijek označava nasljedovanje osobe Isusa Krista u kojemu se objavljuje istina i posreduje punina života. Posrijedi nije neka teorija, nego istinski život koji se živi u zajedništvu s Bogom trojstvene ljubavi.

Papin opis suvremenoga ozračja nipošto nije u crno-bijelome tonu. On je prepoznao i brojne znakova nade,²⁴ među kojima su još uvijek nebrojeni požrtvovalni supružnici otvoreni životu i potomstvu, zatim osnivanje centara za pomoć životu, potom širenje skupina koje njeguju gostoprimstvo prema onima koji su napušteni, zatim je tu i razvoj medicine koji otvara obećavajuće perspektive, tu su također i pokreti u korist života, a protiv ratova i smrtne kazne te porast interesa za kvalitetu života i ekologiju.²⁵ Među pozitivne znakove nade u korist ljudskoga života sveti Ivan Pavao II. prepoznao je i pojavu bioetike, izjavivši:

»Posebno znakovito je buđenje etičkog razmišljanja o životu: nastankom i sve raširenijim razvitkom bioetike podržavaju se razmišljanje i dijalog među vjernicima i nevjernicima, kao i među vjernicima različitih religija o etičkim problemima, pa i temeljima, koji se tiču čovjekova života« (EV 27).

Ova papina izjava odražava nešto od koncilske izjave u *Gaudium et spes*:

»Time što su vjerni savjesti, kršćani se povezuju s ostalim ljudima u traženju istine i istinskom rješavanju tolikih moralnih problema koji nastaju u životu pojedinaca i u životu društva« (GS 16).

Bez obzira na sva protivljenja i osporavanja, bez obzira na sve napade i osude, naše opredjeljenje u promicanju i zaštiti ljudskoga života traži od svakog od nas da budemo otvoreni i spremni na dijalog s drugima i drukčijima te da se s punim povjerenjem u Duha Kristova ne brinemo što ćemo i kako govoriti kad nas neistomišljenici prozivaju i napadaju. Jer, valja imati na umu, izjavio je sv. Ivan Pavao II., da

²⁴ Usp. EV, 25-28.

²⁵ Usp. EV, 26-27.

»ništa toliko ne pomaže da izađemo pobjednici iz sukoba smrti i života, u koji smo svi uključeni, kao vjera u Sina Božjega koji je čovjekom postao i došao među ljude 'da život imaju i da ga u izobilju imaju' (Iv 10, 10): vjera u Uskrsloga, koji je pobijedio smrt; vjera u krv Krista 'koja snažnije govori od Abelove' (Heb 12, 24)« (EV 28).

Prema tome, samo snagom i svjetlom vjere u Evanđelje Života pisano velikim slovom, dotično u Isusa Krista Sina Božjega, »Crkva postaje svjesnija milosti i odgovornosti koje joj dolaze od njezina Gospodina da naviješta, slavi i poslužuje Evanđelje života« (EV 28).

Drugim riječima, zauzimati se za promicanje i zaštitu ljudskoga života znači upravo naviještati istinu o svetosti i nepovredivosti ljudskoga života kako je zasljalala u samome Evanđelju života. Naviještati opet Evanđelje života znači upravo naviještati Isusa Krista Sina Božjega u kojemu, kako naučava Koncil, »otajstvo čovjeka stvarno postaje jasnim«, jer se »svojim naime utjelovljenjem Sin Božji na neki način sjedinio sa svakim čovjekom« i upravo se u tome pokazuje koliko je

»otajstvo čovjeka koje kršćaninu sviće po kršćanskoj objavi. Po Kristu i u Kristu, dakle, rasvjetljuje se zagonetka boli i smrti, koja nas izvan njegova evanđelja zastire. Krist je uskrsnuo; uništivši svojom smrću našu smrt, darovao nam je život da mi, sinovi u Sinu, kličemo u Duhu: Abba! Oče! (usp. Rim 8, 15; Gal 4, 6; Iv 1, 12; 1 Iv 3, 1)« (GS 22).

Blago Evanđelja života pohranio je Gospodin u riznicu svoje Zaručnice Crkve da ga ona do konca svijeta vjerno čuva, ustima razglašuje i životom svjedoči. Dodajmo tomu: odvažno i bez uzmicanja u svim okolnostima pa i pred otvorenim nasrtajima zla i Zloga.

Ni dvojica papa nakon svetoga Ivana Pavla II., dotično Benedikt XVI., papa u miru, i današnji papa Franjo, nisu nimalo odstupili od zadaće i odgovornosti naviještanja i svjedočenja Radosne vijesti o svetosti i nepovredivosti ljudskoga života u svim njegovim razvojnim stadijima i stanjima, kao i evanđelja obitelji koja je kao osnovno svetište života prva pozvana i poslana rađati život i zauzimati se za njegovu zaštitu.

4. Benedikt XVI. o zaštiti obitelji i promicanju svetosti života

Ovo se posebno odnosi na nastavak produblivanja i osvjetljavanja društvenoga i kulturnoga ozračja koje se sve više nameće kao poprište otvorenoga sukoba dobra i zla, života i smrti.²⁶ Prisjetimo se Benediktovih dubokih misli i

²⁶ Prikaz Benediktova doprinosa suvremenim bioetičkim promišljanjima v. Tonči MATULIĆ, Razvoj naroda u perspektivi razvoja bioetike. Od zastranjenja vjere u napredak do obnove kršćanske nade, u: Stjepan BALOBAN, Gordan ČRPIĆ (ur.), *Ljubav u istini u društvenim pita-*

snažnih izjava u jedinjoj mu socijalnoj enciklici *Caritas in veritate* – *Ljubav u istini* o cjelovitome ljudskom razvoju iz 2009. godine:

»Danas moramo ustvrditi da je socijalno pitanje postalo korjenito antropološko pitanje, utoliko što ono ne uključuje samo mogućnost razumijevanja života, koji biotehnologije sve više stavljaju u čovjekove ruke, nego i manipuliranje njime. Današnja kultura posvemašnjeg razočaranja, koja vjeruje da je razotkrila svaki misterij, budući da je stigla gotovo do samog izvora života, omogućuje i promiče oplodnju *in vitro*, istraživanja na embrijima te mogućnost kloniranja i hibridizacije čovjeka. Tu apsolutizam tehnike pronalazi svoj najrječitiji izraz. U tom tipu kulture savjest ima samo jednu ulogu: uzeti na znanje tehničke mogućnosti. Svejedno se ne smiju omalovažavati zabrinjavajući scenariji koji prijete čovjekovoj budućnosti, kao ni nova i moćna sredstva koja 'kultura smrti' ima na raspolaganju. Vrlo raširenom i tragičnom zlu pobačaja u budućnosti bi se moglo dodati i sustavno eugeničko planiranje rađanja, koje je već i sad prijeteće prisutno *in nuce*. S druge strane, put si utire *mens eutanastica*, ne manje štetno očitovanje gospodstva nad životom, koji u određenim slučajevima biva proglašen nevrijednim daljnjega življenja. Ispod tih scenarija kriju se kulturalna stajališta koja niječu ljudsko dostojanstvo. Spomenute pak prakse nadahnjuju materijalističko i mehanicističko poimanje ljudskoga života« (CV 75).²⁷

Usred tih i takvih izazova i otvorenih prijetnji ljudskome životu stoji Crkva koja zna da

»nas raspoloživost za Boga otvara raspoloživosti za braću i raspoloživosti za život, koji razumijevamo kao solidarnu i radosnu zadaću. Nasuprot tomu, ideološko zatvaranje Bogu i ateizam ravnodušnosti, koji zaboravljaju Stvoritelja, čime upadaju u napast da zaborave također i ljudske vrijednosti, u današnje vrijeme možemo smatrati najvećim zaprekama razvoju. (...). Božja nas ljubav poziva da iziđemo iz onoga što je ograničeno i prolazno te nam daje hrabrost da djelujemo i napredujemo u traganju za dobrobiti svijui, (...). Razvoj treba kršćane čije su ruke u molitvi uzdignute k Bogu, kršćane koje pokreće svijest da ljubav ispunjena istinom, *caritas in veritate*, iz koje proistječe autentični razvoj, nije naš proizvod, nego nam je darovana« (CV 78-79).

Crkva i obitelj ponovno su se našle ruku pod ruku i, štoviše, intimno zagrljene na planu uzajamnoga prihvaćanja i podupiranja tijekom dvogodišnjega sinodalnoga hoda, dotično 2014. za vrijeme III. općega izvanrednog zasjedanja i 2015. tijekom XIV. općega redovnoga zasjedanja sinode biskupa, ponovno potvrđujući i produbljujući istinu da je »radost ljubavi koja se živi u obiteljima također radost Crkve« (AL 1).²⁸

njima, Zagreb, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Kršćanska sadašnjost, 2012, 185-212.

²⁷ BENEDIKT XVI., *Caritas in veritate* – *Ljubav u istini*. Enciklika o cjelovitome ljudskom razvoju u ljubavi i istini (29.VI.2009), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, ²2010, (dalje CV).

²⁸ FRANJO, *Amoris laetitia* – *Radost ljubavi*. Postsinodalna apostolska pobudnica o ljubavi u obitelji (19.III.2016), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2016, (dalje AL).

Temeljni poziv obitelji očituje se prihvaćanju i zaštiti života. Naime, usred dubokih kulturoloških, duhovnih, promjena Crkva poziva obitelji da uoče, otkriju i shvaćaju vrednote Božjeg poziva sudjelujući u stvaranju novoga ljudskog života, njegovoj zaštiti i promicanju njegova dostojanstva.²⁹

5. Papa Franjo o zaštiti i promicanju života i obitelji

U godini objave postsinodalne apostolske pobudnice *Amoris laetitia* o ljubavi u obitelji, dotično 15. kolovoza 2016. godine papa Franjo je apostolskim pismom u obliku motu proprija *Sedula Mater – Brižna Majka* osnovao novi kurijalni Dikasterij za laike, obitelj i život, stopivši u njega dotadašnje Papinsko vijeće za laike i Papinsko vijeće za obitelj.³⁰ Među glavne ciljeve ovog dikasterija uvršteni su promicanje i zaštita ljudskoga života od začeca do prirodne smrti, zatim promicanje i produbljivanje nauka o obitelji i zaštite njezinoga dostojanstva i dobrobiti utemeljenih na sakramentu braka, potom promicanje i ohrabivanje vjernika laika u aktivnom i dogovornom zauzimanju za dobro Crkve i društva.

Tako se velika Božja obitelj – Crkva – i mala prirodna obitelj – kućna Crkva – na osobit i jedinstven način otvaraju jedna drugoj i progovaraju jezikom uzajamnoga dubokog poštovanja, razumijevanja i podrške. To naročito dolazi do izražaja u šestome poglavlju pobudnice u kojemu Franjo predstavlja neke pastoralne perspektive. Crkva želi – izjavljuje papa Franjo – s poniznošću i suosjećanjem doprijeti do obitelji i želi »savjetovati svaku obitelj i sve obitelji kako bi otkrile najbolji put svladavanja tegoba s kojima se suočavaju na svojem putu« (RF 56).³¹ Nije dovoljno pokazati opću brigu za obitelj u velikim pastoralnim planovima. Da bi obitelji uvijek mogle biti aktivni nositelji obiteljskoga pastoralnoga, »očita je važnost evangelizacijskog i katehetskog rada s obiteljima« (RF 56), »koji će ih uputiti u tom smjeru« (AL 200). Za našu temu držimo osobito važnim peto poglavlje pobudnice u kojemu Franjo pobliže izlaže i predstavlja zaključke, perspektive i poticaje sinodskih razmišljanja o plodnoj ljubavi, odnosno o prihvaćanju i zaštiti ljudskoga života u svim njegovim razvojnim stadijima i životnim stanjima u obitelji. Franjo polazi od temeljne premise preuzete od sv. Ivana Pavla II. iz *Familiaris consortio*:

²⁹ Usp. BENEDIKT XVI., Govor (1), 30. prosinca 2005., u: Lucio COCO (prir.), *Misli o obitelji*, Split, Verbum, 2011, 36-37.

³⁰ Usp. FRANCIS, Apostolic Letter Issued Motu Proprio By the Supreme Pontiff Francis. Instituting the Dicastery for the Laity, the Family and Life, (15.08.2016), www.w2vatican.va (20.09.2019).

³¹ XIV. OPĆA SKUPŠTINA BISKUPSKE SINODE, *Relatio finalis – Zaključno izvješće biskupske sinode. Poziv i poslanje obitelji u Crkvi i suvremenom svijetu* (24.X.2015), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2016, (dalje RF).

»Zbog toga, bračna se ljubav 'ne iscrpljuje u bračnom paru (...). Bračni drugovi dok se predaju jedno drugome, preko samih sebe daruju jedno stvarno biće, dijete, živi odraz svoje ljubavi, trajni znak bračnog jedinstva te žive i nerazrješivu sintezu svoga bića kao oca i majke'.«³²

Na temelju toga Franjo razvija dalje misli i poruke sinodskih rasprava kroz opis obitelji kao mjesta u kojem se novi život ne samo rađa nego i prihvaća kao Božji dar, stavljajući u središte važnost bezuvjetne ljubavi prema nerođenoj djeci i onda kada nisu željena ni planirana, upravo onda kada često dolazi do tragičnih odluka o nerođenome životu. Posebno su zanimljiva, a na mjestima i dirljiva razmatranja o trudnoći, tj. o stanju i temi o kojoj nismo navikli često slušati od papinskoga učiteljstva. U tom kontekstu papa Franjo izjavljuje:

»Svaku ženu koja je trudna želim potaknuti: Budi sretna i ne dopusti da ti išta oduzme duboku radost majčinstva. To dijete zaslužuje tvoju sreću. Ne dopusti da strahovi, brige, tuđi komentari ili problemi ugase tvoju radost što Bog putem tebe donosi novi život na svijet« (AL 171).

Na produblјivanje teoloških aspekata trudnoće nadovezuju se razmatranja o očinskoj i majčinskoj ljubavi, pri čemu »nije riječ samo o ljubavi oca i majke, uzetih zasebno, nego i o njihovoj uzajamnoj ljubavi, shvaćenoj kao izvor vlastita života, kao gnijezdo koje prima i kao čvrsti temelj ljubavi« (AL 172). Majčinstvo i očinstvo dva su aspekta jedinstvene roditeljske ljubavi koja je nužna za cjelovit rast i razvoj djeteta.³³ No, i kad bračna ljubav nije plodna u smislu potomstva, ona ništa ne gubi na svome značenju i vrijednosti. U tom smislu papa Franjo razmatra o proširenoj plodnosti, dotično o posvajanju i udomljivanju djece, o prijeko potrebnoj otvorenosti obitelji za suradnju i solidarnost s drugima u Crkvi i u društvu.³⁴

»Mala nuklearna obitelj ne bi se trebala izolirati od šire obitelji, koju čine roditelji, stričevi i ujaci, rođaci pa čak i susjedi. U toj široj obitelji može biti onih koji trebaju pomoć ili barem društvo i ljubav, ili može biti onih koji podnose velike patnje i trebaju utjehu.«³⁵

Obiteljsko zajedništvo i zauzimanje za dobrobit svakoga člana ne smije se zatvoriti u sebe, nego treba biti otvoreno širem obzoru života čime se otvara i srce za potrebe drugih. Briga djece za roditelje, briga obitelji za starije osobe, briga jednih za druge općenito potvrđuju velikodušnost u međusobnom davanju. Takozvana

»proširena obitelj treba pružati ljubav i potporu maloljetnim majkama, djeci bez roditelja, samohranim majkama koje podižu djecu, osobama s invaliditetom koje trebaju veliku ljubav i blizinu, mladim ljudima koji se bore s ovisnošću,

³² LF, 165; usp. FC, 96.

³³ Usp. AL, 172-177.

³⁴ Usp. AL, 178-184.

³⁵ RE, 11; usp. AL, 187.

neoženjenim osobama, rastavljenim ili udovcima i udovicama koji trpe samoću, starijima i bolesnima koji ne dobivaju potporu svoje djece, a ona u svoje krilo treba prihvatiti i one koji su najviše zastranili u životu« (AL 197).

Umjesto zaključka

Ova sagledavanja crkvenoga i obiteljskoga nastojanja u promicanju i zaštiti ljudskoga života najviše, i rekli bismo, najprodornije upućuju u temeljnu i neizostavnu stvarnost koja čini samu bit evanđeoske poruke i čitavoga kršćansko-ga djelovanja i poslanja. To je stvarnost ljubavi.

Nepojmljivo je poslanje Crkve u promicanju i zaštiti ljudskoga života koje u svoj svojoj jednostavnosti, ali i u svemu svom bogatstvu i veličini ne bi bilo naviještanje, svjedočenje i produbljivanje ljubavi, dakako nezaslužene i darovane božanske ljubavi u Isusu Kristu. Sažmimo ovu misao izjavom pape u miru Benedikta XVI., a utemeljenu na tvrdnji Prve Ivanove poslanice: »Rekne li tko: 'Ljubim Boga', a mrzi brata svog, lažac je. Jer tko ne ljubi svoga brata kojega vidi, Boga kojega ne vidi ne može ljubiti« (1 Iv 4, 14). Benedikt XVI. nastavlja:

»Ali taj tekst nikako ne isključuje ljubav prema Bogu kao nešto što je nemoguće; naprotiv, u čitavom kontekstu upravo citirane Prve Ivanove poslanice ta se ljubav izričito zahtijeva: ističe se neraskidiva povezanost između ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu. Jedno je tako čvrsto povezano s drugim da tvrditi kako se ljubi Boga, a zatvara se prema bližnjemu ili ga čak mrziti – znači lagati. Ivanov redak mora se radije tumačiti u smislu da je ljubav prema bližnjemu put koji vodi susretu s Bogom i da kada zatvaramo oči pred bližnjim, postajemo slijepi i za Boga.«³⁶

Crkva i obitelj u promicanju zaštite života znači upravo to, Crkva i obitelj zajedno, ruku pod ruku, upravo Crkva – kao velika Božja obitelj – i obitelj – kao mala kućna Crkva – zajedno svjedoče nutarnje neraskidivo jedinstvo evanđeoske zapovjedi ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu.

Lijepo je to i čovjeka ispunja neka naročita toplina i nježnost kada zna, dako zna znanjem vjere, da je zauzimanje za promicanje zaštite života zapravo izvršavanje Gospodinove zapovjedi i davanje svjedočanstva evanđeoske ljubavi na koju nas Gospodin poziva, a poziva nas također i onom najsudbonosnijom, upravo eshatološkom opomenom: »Zaista kažem vam, što god učinite jednome od ove moje najmanje braće, meni učinite!« (Mt 25, 40) ili, na drugom mjestu: »Zaista, kažem vam, što god ne učinite jednome od ovih najmanjih, ni meni ne učinite« (Mt 25, 45).

³⁶ BENEDIKT XVI., *Deus caritas est – Bog je ljubav. Enciklika o kršćanskoj ljubavi* (25.XII.2005), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, ³2006, 16.

Tonči Matulić* – Ante Bekavac**

The Church and Family in the Advocacy of the Protection of Life

Summary

In this work the authors expound on the historical and analytical synopsis of the Church's advocacy of the protection of life. First and foremost, they present the Second Vatican Council as the source which encourages the promotion of the dignity of marriage and family as well as the protection of human life. Next they present, on the basis of Council guidelines, the teaching of postconciliar popes up until and including our times who have strongly advocated for the protection of life from conception until natural death as well as the promotion and protection of the dignity of marriage and family, while at the same time promoting the values which flow from those principles. Human life is an unalienable greatness due to the Christian understanding that man's sacredness and right to life proceed from the fact that he is created in God's image (Gen 1, 27). God created man with a free will and calls him to cooperate with him in the world. That relationship carries with it a call to responsibility toward human life and the institutions set up in order to protect and promote human life. The authors, then, highlight the importance of the proclamation of the Christian view of marriage and family connected with the communication and protection of human life in the pastoral activities of the Church. The authors accent the fact that the Church, as a caring mother, recalls into the conscience the basic truth of the vocation and mission of the family as the shrine of life, as well as the true fount from which life is born, and the true school of fuller humanity. The vocation of the Church as well as the family in our time is the promotion of the culture of life, namely the sanctity and invulnerability of human life in all its phases. Although the Church is aware of the many dangers which threaten life in our modern times, she still does not stop arousing hope, and calling everyone to the promotion and protection of human life.

Key words: Church, culture of death, culture of life, family, holiness, human dignity, marriage.

(*na engl. prev. Robert Kavelj*)

* Tonči Matulić, PhD, Full Prof., University of Zagreb, Catholic Theological Faculty; Address: Vlaška, 38, pp 432, HR-10000 Zagreb, Croatia; E-mail: matulict@kbf.hr.

** Ante Bekavac, PhD, University of Zagreb, Catholic Theological Faculty; Address: Vlaška, 38, pp 432, HR-10000 Zagreb, Croatia; E-mail: antebekavac@gmail.com.